4 / 2021

Občasník obyvatel a přátel obce Česká

Zprávy z České

Milí spoluobčané!

Listopad je časem, kdy nám rapidně ubývá světla. Tma přichází čím dál dřív, zářivě barevné listí opadává a mění se v jednotvárnou hněď a šeď. K tomu se přidávají nepříjemné zprávy v souvislosti s epidemiologickou situací, ani já se dnes jedné nevyhnu: Den řemesel, na který se mnozí z nás těšili, se přesouvá na příhodnější období příští rok. Provozovatelé starých řemesel jsou většinou už starší lidé a nechceme je naší akcí ohrozit – aby to za něco stálo, bližšímu kontaktu se nevyhneme.

Ale nevzdáváme to, pro další akce se snažíme připravit venkovní variantu. Zatím doufáme, že ve venkovních prostorách sokolovny proběhne tradiční Farní charitativní jarmark. Těšíme se, že se sejdeme při rozsvěcování vánočního stromu (pozor, letos nás pod ním čeká malé překvapení!). Mikuláš bude dětem nadělovat také venku, na dvoře sokolovny. Co víc se podaří? To zatím nikdo nedokáže říct, musím vás odkázat na aktuální informace na vývěskách a obecních stránkách.

Přeji vám, ať poslední část roku strávíte v co největší pohodě. Vždyť po noci vždy přichází den a každá tma jednou pomine. Tak ať to pochmurné období ve zdraví přežijeme!

Vaše starostka
Jana Chiniová

Důležitá upozornění

Setkání s legendami tradičních řemesel se přesouvá!

Nevzdáváme situaci s hlukem!

Naposledy se p. starostka snažila prosadit protihlukovou stěnu na besedě ohledně silnice I/43 v Černé Hoře. Sídlit na staré dopravní tepně má své výhody i nevýhody. Pokud by se budovala rychlostní silnice později, platí pro nás mnohem přívětivější normy. Máme smůlu, podle ŘSD se do tabulek nadměrného hluku nevejdeme. Uvidíme, jak dopadnou další měření, nevzdáváme to.

Plánované akce

21. 11. Charitativní jarmark

26. 11. Kácení máje, posezení s cimbálem v sokolovně 17.30 hod.

28. 11. Rozsvícení vánočního stromu 16.30 hod.

5. 12. Mikulášská besídka – tentokrát venku, na dvoře sokolovny od 17 hod.

6. 12. Tradiční setkání seniorů 16 hod.

12. 12. Koncert Ponávky na Vranově

Akce se uskuteční pouze za příznivé epidemiologické situace!

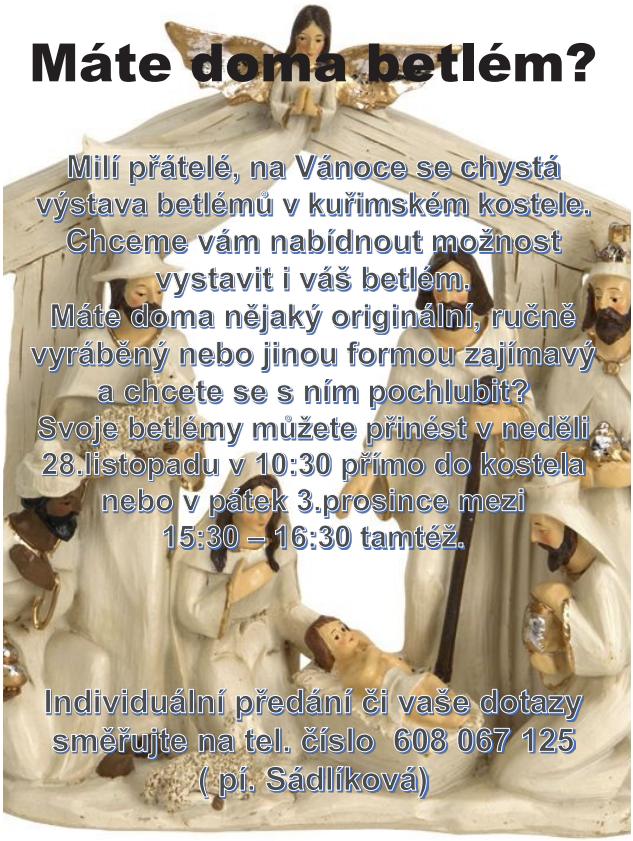

21. TRADIČNÍ
FARNÍ
CHARITATIVNÍ

JARMARK

POD ZÁŠTITOU:
FARNÍHO ÚŘADU VRANOV
PAPEŽSKÝCH MISIJNÍCH DĚL
OBECNÍHO ÚŘADU ČESKÁ

21. 11. 2021
13:30 – 16:30 hod.
dvůr sokolovny v České

PŘISPĚJTE SVÝM RUČNĚ VYROBENÝM ZBOŽÍM.
NABÍDNĚTE SVÉ SPECIALITY DO STÁNKU S OBČERSTVENÍM.

VÝTĚŽEK půjde na pomoc dětem v **Jižním Súdánu.**

PŘÍSPĚVKY SHROMAŽĎUJE: sokolovna v České v sobotu **20. 11.** v **17-18** hod.

Akce se uskuteční pouze za příznivé situace.

Do 31. 12. 2021

jarmark prostřednictvím facebooku, farního webu, nebo jinou cestou s ohledem na aktuální opatření

facebook: Charitativní jarmark v České
http://www.dc-vranov.cz/index.php/charitativni-jarmark

Výtěžek či dobrovolný příspěvek je možno odeslat na účet PMD:

č.účtu: **72 540 444 / 2700**
VS: nevyplňovat
SS: **1100001207**
Poznámka: **Súdán**

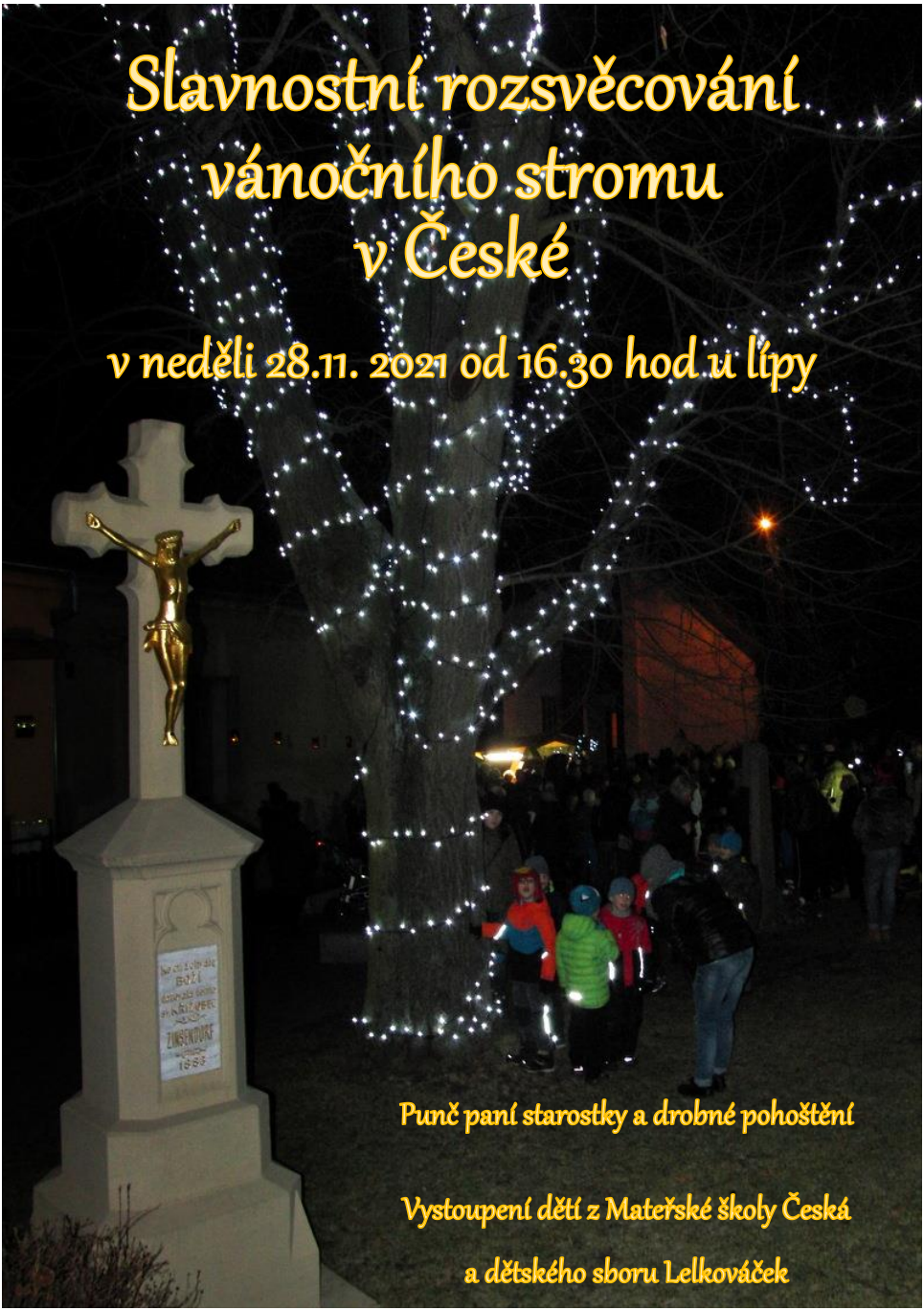
Slavnostní rozsvěcování
vánočního stromu
v České
v neděli 28.11. 2021 od 16.30 hod u lípy
Punč paní starostky a drobné pohoštění
Vystoupení dětí z Mateřské školy Česká
a dětského sboru Lelkováček

KLAS – Klub aktivních seniorů v České: i přes zhoršující se situaci s covidem se stále snažíme být aktivní!

V září jsme připravili zájezd do „Retro muzea Na statku“ v Horních Heršpicích, kde je vystaveno téměř 20 000 exponátů z 50.–90. let 20. století. V rozsáhlém areálu jsme zhlédli stovky rádií, televizorů, vysavačů, ale také např. plně vybavené obchody Jednota, Masna nebo světnici z 50. let včetně zemědělských strojů. Zajímavá byla také expozice veteránů, kočárků a hraček. Na závěr jsme se občerstvili v bufetu „U Trabanta“ a posezením v zahradě jsme si užili krásný podzimní den. Oblíbené jsou také společné procházky po okolí.

V říjnu nás paní Bára Jordanová seznámila se vznikem „POUTNÍ CESTY – SEDM RADOSTÍ PANNY MARIE“. Poutavé povídání doplnila videoprodukcí, kde nám ukázala dokumenty od nápadu vytvořit poutní cestu na mariánské místo Vranov až po samotnou instalaci a dokončení kapliček. Ještě jednou moc děkujeme paní Jordanové za krásnou besedu.

V měsíci listopadu plánujeme výlet do Tišnova na oslavy sv. Martina, procházky po okolí, v prosinci „Tišnovskou cestu za betlémy“, „Vánoční podupávání u Améby“ a především posezení seniorů KLAS s vánoční tématikou.

Doufejme, že nám koronavirová situace nepřekazí plánované akce.

Přeji všem pevné zdraví.

Liba Šebrlová

Poděkování

Klub stomiků Brno z.s. děkuje seniorům KLASu Česká a některým dalším občanům, kteří si zakoupili kytičky Ligy proti rakovině a přispěli tím do republikové sbírky na zakoupení přístrojů do nemocnic a na léčbu pro těžce nemocné pacienty, kteří trpí nevyléčitelnou chorobou.

Ještě jednou moc děkujeme a těšíme se na další spolupráci.

Za Klub stomiků
Jana Kuchtová

Z našich akcí

Kurz angličtiny úspěšně pokračuje

vždy v úterý v 15 hod.

Přivítali jsme nové občánky

Počátky historie obce
Zemědělství 1785 - 1948

Tradiční hody 2021

POLICIE

Mluvící kameny

Říká se, že když nějaká myšlenka stojí za to, měla by se tesat do kamene. Papír shoří, data v počítači zmizí ještě rychleji, zato kámen jen tak nezničíte. Dnes si povíme něco o kamenech na pradávné Trstenické cestě, která územím naší obce procházela. Zastavíme se u tří zcela odlišných druhů kamenů, snad vás alespoň některý zaujme a třeba opět inspiruje k výletu.

Hořící kámen

Ten první se německy nazývá bernstein (hořící kámen) – nám se pod tím jménem však spíše vybaví slavný dirigent. Díky zlatavé barvě a schopnosti fluoreskovat i hořet se ale německé jméno k tomuto kameni velmi dobře hodí. I když – nejde vlastně o klasický nerost, ale o zkamenělou pryskyřici pradávných jehličnanů. Poraněné nebo hmyzem napadené borovice produkovaly na obranu menší či větší kapičky smůly, které se po zaplavení vrstvami písků či jílů měnily v kámen. Někdy i s polapenými návštěvníky: tak dnes můžeme objevit valounky obsahující semínka, květy, ale třeba i komára, motýly, malou žabku nebo dokonce ještěrku – zvláštní svědectví o životě v dobách dávno minulých.

Asi už dobře tušíte, že řeč je o jantaru. Byl známý a velmi oblíbený už v pravěkých a starověkých kulturách. Nejen coby surovina pro výrobu krásných šperků, jantar totiž při zahřátí také příjemně voní, pěkně hoří a používal se proto k rituálním účelům jako kadidlo. Velký zájem o něj měli staří Řekové a Římané. A díky němu vznikl i čilý ruch na tzv. jantarové cestě, která do dnešní Itálie a Středozemí směřovala z pobřeží Baltského moře, největšího naleziště jantaru. A my, kteří si prakticky každé všední odpoledne uvědomujeme, co to znamená být na hlavním severojižním dopravním tahu, jsme na něm byli už tehdy. Po naší starodávné stezce proudili obchodníci s jantarem, surovým i proměněným ve šperky (mimochodem, zpracovatelská dílna na jantar byla nalezena při výkopech i v Kuřimi pod Toskou).

Je tedy docela možné, že i na území naší obce by se našel nějaký ten zakutálený valounek jantaru z dob pradávných, to bychom se ale asi nahledali. Větší naději bychom snad měli v okolí Valchova na Boskovicku, kde se jantar přirozeně vyskytuje. Lidé valounky jeho zdejší neprůhledné varianty nacházeli při těžbě uhlí a používali je k vykuřování dobytka (jantar skutečně má i antiseptické účinky). Podle názvu obce získal tento druh i svůj speciální název – valchovit. Hledat jantar (ani ten valchovský) bych si vás ale netroufla poslat, zato pěkných výhledů v okolí Valchova a Velenova najdete stále dost… a v létě i koupání v nedalekém rybníku v Suchém. Ale kdo ví, třeba při výkopech doma na zahradě taky narazíte na nějakou zaniklou jantarovou dílnu… Vedle Kuřimi byla totiž další nalezena hned v Řečkovicích. Tak hodně štěstí!

Kamenní svědkové na cestách

Další kamenné svědky, o kterých dnes bude řeč, najdete už snáze. Když jsme se minule pustili do vyprávění o loupežnících v našich lesích, bylo by škoda nezmínit je. Tentokrát nás ale tip na výlet zavede do vzdálenějšího okolí, protože v bezprostřední blízkosti naší obce se podobné památky nezachovaly. Posuneme se po Trstenické cestě jen trochu více na sever, tak jako se po ní dozajista pohybovaly i „naše“ bandy loupežníků. Hluboké černohorské lesy jim totiž poskytovaly mimořádně dobré úkryty a výborné podmínky pro jejich nekalou činnost. Na místech některých mordů můžeme dodnes nalézt tzv. smírčí kameny nebo kříže.

Takový kámen značí nejen příběh strašné křivdy, ale zároveň i snahu po odčinění a nápravě. Ve středověku totiž existovala možnost dojednat spravedlnost vlastními silami, a mnohdy se tak pozůstalým jevilo příhodnější sepsat s hříšníkem tzv. smírčí smlouvu, než na něm vykonat krevní mstu a roztáčet tak dál kolotoč násilí. Zločinec musel platit, a osazení pamětního kamene na místo činu bývalo součástí této úmluvy.

Než se vydáme na cestu, je třeba zmínit neúnavnou práci našeho bývalého spoluobčana PhDr. Rostislava Vermouzka, který se hledání pravděpodobného průběhu Trstenické stezky přímo v terénu vytrvale věnoval a všímal si všech jejích znamení, smírčí kameny patří mezi ty zřetelné. Vždyť kde jinde docházelo častěji k přepadávání, než na obchodních cestách?

Dalším možným vodítkem při hledání trasy jsou i zachovalé místní názvy. V lese nad Újezdem u Černé Hory se nám tato dvě znamení setkávají: dodnes se nazývá Brlůžky (nebo Brlohy) a že tu byl opravdu loupežnický brloh svědčí i vzácný kámen se smutným nápisem: Zde byl usmrcen Michal, řečený Císař (přeloženo z latiny). Jedná se o gotickou památku mimořádné historické hodnoty, snad nejstarší křížový kámen na Moravě. Jsou na něm vytesané kromě kříže a nápisu i atributy soukenického řemesla, které pravděpodobně svědčí o povolání zavražděného.

Kámen sice neleží na turistické značce (což je asi dobře), ale cesta k němu je poměrně pohodlná a podle přiloženého plánku byste jej měli najít. Souřadnice udané Památkovým ústavem: 49°22´7.788´´N, 16°33´19.211´´E.

Smírčí kámen v lese Brlůžky

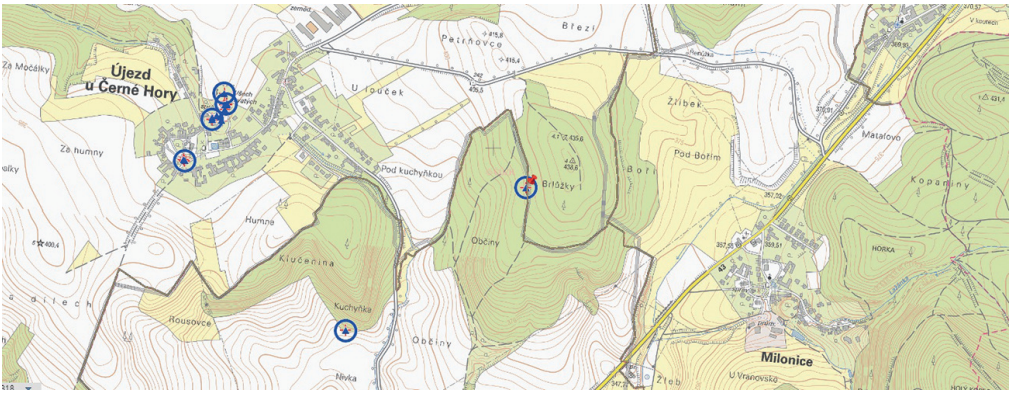

Výřez z mapy Památkového ústavu označující polohu smírčích kamenů v lese Brlůžky a Kuchyňka (dva modré kroužky vpravo)

K dalšímu, nacházejícímu se poměrně blízko, u lesíka zvaného Kuchyňka, se dochovala smírčí smlouva z r. 1567. Kámen byl sice kousek přesunut, můžeme si být ale stále jisti, že v jeho blízkém okolí byl roku 1566 zavražděn Jakub, syn Václava Dvořáka z Milonic. Vytesaný nápis totiž už téměř 500 let hlásá tu smutnou novinu: *Zde gest zabit Jakub z Aujezda syn Waclawa Dvoraka z Miloniz den swate(ho) Stepana jehozto Dussi pan buh rac milostiw byti.* Otec zavražděného vinil z činu jistého Matouška Štědroně z Újezda, nebyl však schopný mu to dokázat, a tak nakonec po mnoha

Újezd u Černé Hory. Zde žil zavražděný Jakub Dvořák a možná i pachatel činu

Smírčí kámen na okraji lesa Kuchyňka

přímluvách ctných lidí i úřadu sepsali s obviněným před mnoha svědky smlouvu, ve které Václav Dvořák Matouškovi vinu promíjí a oba se zavazují ke smíru (celé znění naleznete v Pamětech městyse Černé Hory od Josefa Pilnáčka).

Kámen, ležící na okraji lesa Kuchyňka (nalevo od silnice z Lažan do Újezda), nemůžete minout, pokud půjdete stále podél lesa k jeho jižním cípu. Nachází se asi 200 m od silnice.

Poslední kámen, ke kterému se dnes vypravíme, leží u nedaleké Malé Lhoty. Najdeme ho u (kdysi) lesního rybníčka „Na bahnech“, posedět zde můžete v dřevěném altánu. Kámen je označený i na Mapách.cz, takže si ho snadno vyhledáte. Jedná se o ze žuly vytesaný kříž bez nápisu. O jeho původu nemáme historické záznamy, dochovala se však pověst: o život zde prý přišel obchodník s dobytkem, původem z Uher. Až k nám na Moravu hnal své stádo bagounů (vepřů mangalica), aby je výhodně zpeněžil. Toho roku – 1620 – se mu prý náramně dařilo. S tučným měšcem v kapse se už těšil domů, to by ovšem nemohl přenocovat v jedné pochybné krčmě, kde si ho vyhlédli dva ošuntělí lapkové. Když se nad ránem vydal znovu na cestu, měl v patách dva pronásledovatele. V místech, kde se říká Na Blatech, cesta je obklopená mokřinou a dlouho se tu drží mlha, byl jednou ranou sekerou ukončen jeho život. Okradenou mrtvolu lapkové hodili do bažiny, aby zahladili stopy. Dva dny poté byl prý ale obchodník přesto nalezen a kamenný kříž tento hanebný čin připomíná.

Tolik pověst. Že ale v okolí řádili hojně loupežníci, o tom není žádných pochyb. Místní jim tehdy byli tak nápomocní, že prý nebylo rodiny, ze které by se alespoň jeden člen nepřidal k loupežnické bandě. Není divu, že černohorské panstvo vystavělo pro výstrahu šibenici právě na vršku směrem k Malé Lhotě, které se dříve říkalo Šibenná Lhotka.

Kříž „Na Bahnech“ u Malé Lhoty

Dnes je okolí kříže oholené kůrovcem, takže by se ve zdevastovaném lese těžko kdo schoval a bez obav se sem můžete vydat. Byly ale časy, kdy bylo v hustých černohorských hvozdech tak nebezpečno, že *bylo dle zemského usnesení rozkázáno, aby lesy, které až k hlavním cestám sahají, byly ve vzdálenosti asi 20 kroků po obou stranách cesty vymýceny a vykáceny, aby náhlé přepadávání aspoň poněkud tak bylo znemožněno.* Protože blanenský pán Matyáš Žalkovský ze Žalkovic otálel s kácením, byl r. 1571 napomínán Albrechtem z Bozkovic a Černé Hory, *aby les svůj mezi Milonicemi a Černou Horou vysekati a vymýtiti dal, neb v těchto místech od lotrů se překážka děje a zrovna tohoto dne zase jeden člověk zde obstoupen a postřelen byl.*

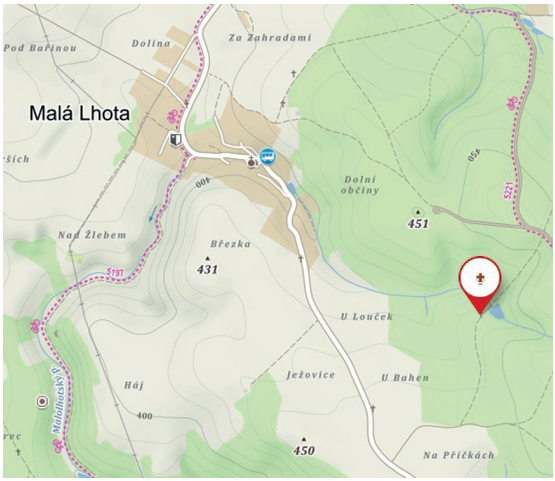

Lotři se sem stahovali zdaleka a jejich činnost se nedařilo ani přes přísné rozsudky a časté popravy eliminovat. Hrdelní právo nebylo Černé Hoře odebráno ani v polovině 18. stol., kdy o něj přišla většina panství v okolí. Však taky r. 1726 se tu zorganizovala banda čítající kolem 100 hlav, která měla spadeno na vranovský klášter. Přepadla ho opakovaně, v r. 1737 se jí podařilo vykrást kostel. To už byla hotová armáda, těm tak padnout do rukou. Raději se už přesuňme do modernější doby k dalším kamenům.

Kilometrovníky vzor 1933

Lidé se od pradávna orientovali v terénu podle přirozených dominant, nápadných prvků v krajině. Takovými prvními zbudovanými ukazateli bývala boží muka, stojící často na křižovatkách. K těm časem přibyly dřevěné či kamenné směrovníky a také po stranách silnic se začaly objevovat patníky nebo tabulky, které napovídaly, jak daleko od cíle se člověk nachází. Jednotný systém silničních **kilometrovníků** (kamenných hranolů osazených podél všech hlavních tahů v kilometrových rozestupech) byl zaveden československými úřady r. 1933. Kilometrovníky měly předepsanou podobu a osazovaly se po levé straně (tehdy se jezdilo vlevo) hranou k silnici, aby číslo bylo čitelné z obou směrů. Odpočítávalo se od důležitých měst a jednotlivé trasy byly barevně rozlišené, takže kilometrovníky měly barevné „čepičky“ (motoristé podle nich jezdili podobně jako dnes turisté chodí po barevných značkách).

O tom všem bych neměla tušení, kdyby se u našeho domu č. 62 jednoho dne neobjevili dva nadšení dobrovolníci a nezačali dávat do gala starý ošuntělý kamenný hranol vedle branky. Očistili ho od mechů, natřeli na bílo, zašlou čtrnáctku obtáhli černě a vršek zeleně – na náš severojižní směr totiž připadala podle předpisů právě zelená barva. Po válce, kdy kilometrovníky přestávaly plnit orientační funkci, se už na barvu

Kilometrovník: vlevo v 60. letech, ještě s červenou „čepičkou“, v popředí František Saul řečený Domeček, vpravo dnes

nehledělo a vršky se natíraly hromadně červeně (nebo dokonce nevýraznou černou). To pro vysvětlení všem, kteří pamatují červenou „čepičku“ našeho kilometrovníku.

Pro úplnost musíme dodat, že kilometrovník má v naší obci i menšího „bratříčka“, tzv. **hektometrovník**. Tento druh kamenných značek se umísťoval na křižovatkách silnic, pokud na ně nevycházel přímo kilometrovník (vzdálenost se pak uváděla s přesností na stovky metrů, odtud název). Ten náš najdete u křižovatky kuřimské s hlavní svitavskou silnicí, dnes u příkopu nedaleko bývalého UP, vedle nové prodejny Renocar. Má označení 15.2 a je tedy 1 200 m vzdálený od svého většího „bratra“ se značkou 14 – bližší patnáctý kilometrovník už zmizel neznámo kam.

A zmizelo jich mnohem víc. Pan Josef Šlesinger, který se kilometrovníkům ve svém volném čase aktivně věnuje (a renovoval i oba naše kameny), svitavskou trasu osobně prohledával a zatím na žádný další nenarazil. Není divu, silnice se opravovala, rozšiřovala a ne všude si dělali hlavu s tím, aby vyvalený překážející kámen vraceli na své místo. Vida, co máme u nás za vzácnost! Přestože už dnes neslouží původnímu účelu, je to pěkná upomínka na prvorepublikové časy a je hezké, že se najdou lidé, kteří o takové památky pečují.

Vlevo: hektometrovník na křižovatce kuřimská x svitavská. Vpravo: vyvalený kilometrovník — názorný pohled na to, jak velký jeho kus se skrývá v zemi (archiv Josefa Šlesingera)

Zpravodaj obce Česká. Ev. č. MK ČR E 21297. Neprodejné! Vydává OÚ Česká nákladem 420 výtisků. Připomínky a podněty: e-mail hruskadada@seznam.cz nebo tel. 605 121 428 (D. Hrušková) nebo doručte na OÚ Česká. Redakční úpravy vyhrazeny. Za dodané hotové plakáty odpovídají autoři.

Uzávěrka dalšího čísla: 1. prosince 2021